

11.10.2023

Høringsinnspill til Prop. 1 S (2023-2024) - kapitler fordelt til arbeids- og sosialkomiteen

Barneombudet har innspill til Prop. 1 S (2023-2024) om tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering i kapittel 621.

Barneombudet anbefaler at komiteen:

- Sikrer at ytelser til barnefamilier økes i tråd med prisveksten
- Sikrer at barneperspektivet i NAV styrkes gjennom lovregulering og kompetanseheving

Barneombudet ber regjeringen og de politiske partiene på Stortinget om å generelt ha et større barneperspektiv i arbeidet med statsbudsjettet. Plikten til å vurdere barnets beste er grunnlovsfestet, og gjelder også ved budsjettarbeid. Vi ber også Stortingets komiteer om å se saker som gjelder barns oppvekst i sammenheng og tenke helhetlig i budsjettarbeidet.

Oppvekst i fattigdom øker risikoen for brudd på barns rettigheter

Staten har etter Grunnloven § 104 tredje ledd og FNs barnekonvensjon artikkel 27 en plikt til å tilrettelegge for at barn vokser opp i økonomisk og sosial trygghet. Likevel vokser over 11 prosent av alle barn i Norge opp i en familie med vedvarende lavinntekt. Dagens dyrtid har dessuten medført at flere barnefamilier opplever økonomisk usikkerhet.

Situasjonen er særlig alvorlig når vi vet hvor entydig forskningen er på de negative konsekvensene en oppvekst i fattigdom kan medføre for barns utvikling.¹ Barn i fattige familier har generelt sett større sjanse for å utvikle fysiske og psykiske helseproblemer, de presterer oftere dårlig på skolen, har færre venner og de deltar sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter. Som voksne har de en svakere tilknytning til arbeidslivet, samt økt risiko for at fattigdommen går i arv til neste generasjon. I praksis betyr dette at barn som vokser opp i en fattig familie ikke bare står i fare for å ikke få dekket sine umiddelbare materielle behov. Det utfordrer også barns rett til god helse, god omsorg, utdanning og deltagelse i fritidsaktiviteter. Derfor er det avgjørende at statsbudsjettet for 2024 sikrer at færre barn vokser opp i fattigdom.

Barneombudet vil i det følgende fremheve to virkemidler som kan bidra til dette:

Ytelser til barnefamilier må økes i tråd med prisveksten

¹ Se f.eks. Hyggen, C. m.fl (2018): "Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering", NOVA; Epland, J. (2019): "Økonomiske levekår går i arv", SSB; Fløtten, T. & Nielsen, R.A. (2020): "Barnefattigdom – en kunnskapsoppsummering. Vedlegg til Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)", Oslo: Barne- og familiedepartementet

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889
Youngstorget,
0028 Oslo

I statsbudsjettet for 2024 har regjeringen foreslått flere tiltak for å redusere andelen barn som vokser opp i fattige familier, som redusert maksimalpris i barnehage, prisjustering av barnetilleggene til mottakere av dagpenger, arbeidsavklaringspenger og kvalifiseringsstønad, endring slik at forsørger får utbetalt barnetillegg selv om barnet har egen inntekt, samt prisjustering av de statlige veiledende satsene for sosialhjelp. Barneombudet støtter forslagene.

Vi oppfordrer komiteen til å sikre at alle ytelser som skal gi barnefamilier økt økonomisk trygghet økes i tråd med prisveksten. Barneombudet vil i budsjettøringene blant annet oppfordre Familie- og kulturkomiteen til å prisjustere barnetrygden, da dette er ett av de mest virkningsfulle tiltakene for å sikre at færre barn vokser opp i fattigdom, og i tråd med FNs barnekomité sin anbefaling.²

Barneperspektivet i NAV må styrkes

Til tross for at den høye andelen barn som vokser opp i fattigdom har vært relativt stabil de siste årene, viser en rekke undersøkelser at NAV ikke ivaretar barns rettigheter godt nok. Dette gjelder særlig på sosialtjenesteområdet, hvor en fjerdedel av stønadsmottakerne forsørger barn.³ Statens helsetilsyn gjennomførte i 2012 et landsomfattende tilsyn om hvordan NAV-kontorene ivaretar barns behov når foreldre søker om økonomisk stønad. Tilsynet viste lovbrudd i nesten 90 prosent av kommunene og avdekket alvorlig svikt i kommunenes styring av hvordan barns behov og livssituasjon ble kartlagt.⁴

Foreløpige funn fra det pågående tilsynet med samme tema viser at statens tiltak for å bedre denne situasjonen har vært mangelfull, da det så langt er påvist lovbrudd i 38 av 44 kommuner. Etter Barneombudets vurdering er det svært alvorlig at sosialtjenesteloven, som skal være samfunnets siste sikkerhetsnett, ikke fungerer etter hensikten for barn og unge.

På denne bakgrunn mener Barneombudet at hensynet til barnets beste og barns rett til å bli hørt, som slått fast i Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 og 12, må inntas i sosialtjenesteloven. Vi mener at lovregulering vil tydeliggjøre at NAV har en ufravikelig plikt til å utrede, vurdere og ta tilstrekkelig hensyn til barns behov der de er berørt av NAVs avgjørelser.

Regjeringen har i statsbudsjettet foreslått å videreføre midler til kompetanse- og kvalitetsutvikling i de sosiale tjenestene i kommunene, og blant annet fremhevet barne- og familieperspektivet som et viktig innsatsområde i 2024. Barneombudet har tidligere i år oppfordret Arbeids- og velferdsdirektoratet om å utarbeide en normativ veileder til NAV-kontorene om hvordan barns rettigheter skal ivaretas i saksbehandlingen. Direktoratet er i prosess med å utarbeide dette. Barneombudet ber komiteen påse at regjeringen prioriterer dette arbeidet, da direktoratet i en årrekke har vært kjent med at forvaltningspraksisen ved mange NAV-kontor ikke ivaretar barns rettigheter.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Inger Aasgaard, inger.aasgaard@barneombudet.no, 40 86 74 75

² [SSB \(2023\): "Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021"](#): CRC/C/NOR/CO/5-6 avsnitt 28

³ [SSB \(2023\): "Antall sosialhjelpsmottakere økte med nesten 10 prosent"](#)

⁴ Rapport fra Helsetilsynet 2/2013

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo